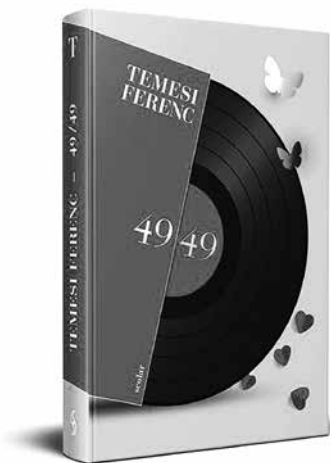

Kis Petronella

Nem csak a húszéveseké a világ - Temesi Ferenc: 49/49

Bár a címben szereplő sláger közvetlenül nem bukkan fel a regényben, leképezi a szöveg egészének különleges, nosztalgikus hangulatát. Temesi Ferenc új kötete ugyanis egy szerelmespár történetét örökíti meg, akik tinédzser korukban az első nagy szerelmet jelentették egymás számára, de kapcsolatuk akkor véget ért, a kudarc és a sértettség érzését maga után hagyva, és most, több mint hatvan évesen újra egymásra találhatnak az interneten keresztül. A cselekmény ennek megfelelően két idősíkon játszódik: az arab számozás jelzi az 1966-tal kezdődő, Porlódon – azaz Szegeden – zajló időszakot, míg a római számok a 2010-es éveket Budapesten (és később Norvégiában). Temesi mesterien megkomponált regénye ezen kívül címével a két főszereplő születési évére, a buddhizmus közties létének időtartamára (mely szerepét, az élet és halál közti átmenetet szimbolizálva Márk fiatalkori autóbalesetének történetében nyeri el, ahol elvesztette szerelmét, Katit), illetve a magyarországi bolsevik hatalomátvétel kezdetére is utal.

A két részre osztott struktúra nemcsak ezen tényezőkre játszik rá, hiszen a borítón látható bakelitlemez két oldalát szemléltetve a '60-as, '70-es évekbeli, múltidéző slágerek szövegszerző erővé válnak. A felbukkanó dalok mindig az aktuális regénybeli szituációhoz, megoldandó élethelyzethez kapcsolódnak, de Márk az Ilonával való kapcsolatában sokszor saját kommunikációs nehézségeit is a zenével próbálja kompenzálni, átruházva rá mindazoknak az érzéseknek és emlékeknek a kifejezését, melyek túl mélyen gyökereznek, vagy túl hosszú ideje nyomasztják ahhoz, hogy beszélni tudjon róluk. Ahogyan a regény egyik mondata illusztrálja: „Hosszú csönd ült közénk harmadiknak”. A hatékony kommunikációt ráadásul az évtizedek óta Norvégiában élő Ilona magyar identitás- és nyelvvesztése sem segíti, hiszen az elmúlt évtizedekben annyira asszimilálódott a norvég társadalomba, hogy anyanyelvi megnyilvánulásai nem mindig árnyaltak, sokszor csak norvég szavak jutnak eszébe. (Ékezetek nélküli bejegyzéseibe egy-két helyen bele is csúsznak az ékezetek, pedig a történet szerint csak később állítja be a fia a magyar karaktereket.) Azonban a zene korlátozott lehetőségeire mutat rá, hogy Ilona nem érti az angol dalszövegeket sem, így a félreértések elkerülését és egymás gondolatainak megértését nem igazán képesek ellensúlyozni a letűnt korszak felcsendülő dallamai – az idősebb

generáció olvasóit viszont akaratlanul is hatalmukba keríthetik, és megnyithatják előttük az elvágyódás távlatait. A dalok időnként olyannyira beleilleszkednek a történetvezetésbe, mintha nem is az átélt élmények idéznék meg őket, hanem az író az egyes slágerek alapján fűzte volna össze a cselekményszálat. A megszokott dialógusokra jellemző gondolatjelek szövegből való kiiktatása is azt sugallja, hogy a szereplők közti kommunikáció nem képes a hagyományos módon betölteni a szerepét – ehelyett a zene beszél, ami egy egész generáció fiatalkorát és életérzését határozta meg.

A szöveg narrációs szerkezete igen változatos, sokféle nézőpontot alkalmaz: hol személyesebb, egyes szám, első személyű, hol kívülről szemlélődő, egyes szám, harmadik személyű az elbeszélő pozíciója, de még egyes szám, második személyben is megszólal, mellyel még inkább bevonja az olvasót a történetbe – sőt, mindezt akár egy fejezeten belül vegyíti. A 49/49 rendkívül színes és hiteles korrajz, a magyar szocializmus légkörét, a rendszer működését különböző műfajú, sokrétű forrásanyagokból ismerhetjük meg: Márk és Ilona e-mailjezéséből, Skype-csevegésekből, a fiatalok között folyó beszélgetésekből, családi és magánlevelekből, naplóbejegyzésekből, plakátkampányokból, újságcikkekből, filmekből, színházi előadásokból, közéleti eseményekből, az akkori irodalmi életet övező botrányokból, amely írói pályafutások ellehetetlenítésével is járhatott (például Ördögh Szilveszter Tiszatájbeli Osztályfénykép című elbeszélésének következményeit említve). Márk maga is írónak készül, és a regény végére össze is áll 49/49 című műve, melyből készülése közben rendszeresen felolvasson Ilonának vagy elolvastatja vele az épp megírt fejezeteket. A dokumentarista jelleget fokozzák az író életével összhangba hozható információmorzsák (Márkkal megegyező születési év, szegedi és budapesti élethelyzetek, a halálos autóbaleset stb.), de egyszer Ill tesz is egy megjegyzést arra, mennyire egybevágnak Márk életével a készülő regénye: „Néha nem tudom, most olvasol vagy mesélsz”, mire Márk azt válaszolja: „Nálam az ugyanaz”.

A regény a szocializmus előretörésével – utalva többek között az orosz nyelv kötelezővé tételére és a szinkronizálatlan, szovjet mozifilmekre, olyan betiltott vagy csak megtúrt művészekre, mint Bartók, a külföldi utazások közérdek-sértésére – és az időskori intimitás megjelenítésével két olyan kérdéskört is témájává avat, melyek egyfelől ritkán tűnnek fel a kortárs magyar irodalomban, másfelől persze eltérő okokból, de még mindig kissé tabuként kezeljük őket. Noha a proletárdiktatúráról és a szocialista rendszer évtizedeken át fennálló elnyomásáról a 21. században már mindenki szabadon nyilváníthat véleményt, a mai napig rengeteg család képtelen volt feldolgozni a papírforma szerint előírt és végrehajtott kivégzéseket, elhurcoltatásokat, kizsákmányolásokat, szabadságmegvonást, a besúgókká vált gyerekkori barátokat – és mindezek gyakran feledésbe is merülnek, amikor azt emlegetjük, mi zajlik ma a politikai életben. Márk és Ill szerelme azt is láttatja, mi történik, amikor a politika befurakszik a magánéletbe, milyen összeférhetetlen nézeteket generál az ország sorsáról és a demokrácia fogalmáról való gondolkodásban, hogyha bár két fiatal ugyanabban a rendszerben nőtt fel, az egyikőjük aztán évtizedeket élt le egy gazdaságilag egész más lehetőségekkel bíró jóléti országban.

Az utóbbi téma, a nyugdíjas kori testiség gondolata sokakból viszolygást vált ki, esetleg úgy gondolják, ez a fogalom nem is létezik. A regény épp arra igyekszik rávilágítani, hogy ez az életkor, amikor az embert már olyan veszteségek sújtják (betegségek, házastárs halála, magány), hogy nincs értelme szemérmeskednie, örülni kell annak, ha az igazi összetartozás érzését és a gátlások levetkőzését még megtapasztalhatjuk, mert ki tudja, lesz-e még lehetőségünk rá holnap. Márk ezzel kapcsolatos, kezdeti aggodalmait bizonyítja a következő

idézet: „Szóval, mintha félnék a találkozástól. De aki egy ilyen találkozástól fél, az az élet-től fél, s aki az élettől fél, az már meg is halt.” Az egykori szerelmesek kapcsolatában, akik egymást vezették be annak idején a nővé és férfivá érés folyamatába, többek között olyan kérdések nyernek létjogosultságot, mint hogy felnőtt fejjel áthidalhatók-e a régi konfliktu-sok, túltehetjük-e magunkat negyven év alatt a régi sérelmeken, felül tudunk-e emelkedni a hiúságunkon esett csorbán, de egyáltalán ugyanazok az emberek maradunk-e ennyi idő elteltével, mint régen.

A két életkori szakasz epizódjai nyelvi megformáltságukban és beszédmódjukban elkülönül-nek egymástól, néhány apró kivételtől eltekintve jól reprezentálják az érettségbeli fejlődés és a gondolkodásmód alakulását, a kamaszkorban uralkodó érzelmek (féltékenység, önzés, hiúság, sértődékenység, makacsság) megjelenítését. A „Ne keress a szememben semmit, mondtam neki. Tudod, anya, az első vágás a legmélyebb!” mondat például kissé problémás ebből a szempontból. Márk itt éli át igazán az első szerelmi csalódását, de ez a fajta mondat-megformálás egyrészt egy dühös, tizenéves srác szájából talán túl színpadias, másrészt az in-tenzív érzelmeihez képest túl racionális, hiszen egy kamasz nem arra gondol, hogy ez most fáj, de majd elmúlik, hanem, hogy örökké így marad, sosem fog enyhülni. A karakterek en-nek ellenére remekül kidolgozottak, és a szöveg a nagy horderejű témák ellenére időnként még szellemes humoráról is tanúbizonyságot tesz az olyan megjegyzésekkel, mint például „A nőgyógyász olyan autószerelő, akinek sose volt saját kocsija”, vagy „Mindig is sovány volt és magas, de most a széles mosolyát leszámítva, úgy nézett ki, mint egy felkiáltójel.” Akár azt is gondolhatnánk: talán mégis volt valami vidám abban a bizonyos barakkban... (Temesi Ferenc: 49/49, Scolar, 2018)